

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ю.н. *Маргарита Иванова Чинова*, като член на научното жури в конкурса за професор, обявен за нуждите на катедра „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (наказателнопроцесуално право), публикуван в Държавен вестник, брой 83 от 17 октомври 2017 г.

В настоящия конкурс участва един кандидат – доц. д.ю.н. Георги Иванов Митов.

Кандидатът е представил за участие в конкурса хабилитационен труд – „Наказателни дела от частен характер“, изд. „Сиби“, С., 2017 г., 292 страници, и шест статии. По мое дълбоко убеждение кандидатът е изпълнил всички законови изисквания за участие в обявения конкурс. Представени за рецензиране трудове се различават от двете му докторски дисертации и от труда, с който е участвал в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“. Няма допуснати нарушения в процедурата.

Георги Иванов Митов постъпва през 1989 г. като асистент в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, а във Юридическия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ през 1995 г. От 2012 г. е доцент. През 2010 г. защитава дисертация на тема „Същност на касационното производство по наказателни дела“ и му е присъдена научната и образователна степен „доктор по право“, а през 2016 г. защитава втора дисертация на тема „Въззивното производство по наказателни дела“ и му е присъдена научната степен „доктор на юридическите науки“. В двата факултета чете лекционни курсове по Наказателнопроцесуално право, Наказателноизпълнително право, Международен наказателен процес и

Международно сътрудничество по наказателни дела. Притежава богат организационен и управленски опит – заместник-декан на Юридическия факултет във двата университета и ръководител на катедрата по Наказателноправни науки във ВТУ. Член на редакционната колегия и научен секретар на списание „Съвременно право“ – издание на Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и член на редакционната колегия на списание „Де юре“ – издание на Юридическия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Вписан като адвокат в Софийската адвокатска колегия.

Доц. д.ю.н. Георги Митов е автор на 7 книги (2 – в съавторство) и над 50 статии в специализирани издания в областта на Наказателния процес и Наказателноизпълнително право в страната и чужбина. Участва в много международни научни проекти и обучения на практикуващи юристи.

Хабилитационният труд – „Наказателни дела от частен характер“ се състои от увод, три глави и заключение. Библиографската справка обхваща общо 57 заглавия, от които 54 на кирилица (на български, руски и сръбски езици) и 3 на латиница (на немски език). Всички заглавия са цитирани в труда. Направени са общо 387 бележки под линия.

Като цяло изследването има приносен характер като първото цялостно научно съчинение у нас по проблемите на процесуалното разглеждане на наказателните дела от частен характер. Практико-приложната насоченост на решенията на редица неуредени въпроси и празноти, които предлага авторът, правят трудът много полезен за практикуващите юристи в областта на наказателното правораздаване. Чрез сравнително-правния преглед на законодателните разрешения в някои европейски държави и критично коментираната съдебна практика Георги Митов прави и конкретни предложения за законодателно усъвършенстване на този институт. В изследването умело е подбрана релевантната съдебна практика, а нейният задълбочен и критичен коментар допълват приноса на кандидата.

Първа глава има теоретичен характер и разглежда основни проблеми на частното начало в наказателния процес, същността на частното обвинение, насрещното частно обвинение и насрещната частна тъжба, както и участието на прокурора по тази категория дела.

Втората глава е посветена на фигурата на частния тъжител – предпоставките за възникването му и процесуалното му положение. Разгледани са и специфичните основания за прекратяване на делата от частен характер, авансирането и присъждането на направените от страните разноски в това производство.

Третата глава проследява процесуалното развитие на делата от частен характер – от образуването до привеждането на присъдата в изпълнение.

Заклучението е нетрадиционно, но съдържа важен обобщаващ извод от цялото изследване, за който в труда са дадени много аргументи.

Приносите в този труд са многобройни и значими, те трябва да бъдат оценени като съществени, оригинални и подчертано актуални. Достиженията от проведеното изследване са от изключителна необходимост и важност за теорията и практиката, както и за усъвършенстване на законодателството. Някои от направените изводи и предложения, могат и да не бъдат споделени, но те се явяват една солидна основа за бъдещи научни дискусии, което също трябва да се оцени като приносен момент.

Изследването се базира на задълбочените теоретични знания на неговия автор като преподавател по наказателен процес и на цялостното познаване на практиката, като действащ адвокат с многогодишен опит. За изготвянето на монографията е проучена изключително богата литература. Проучени са още законодателствата и практиките на много държави. Те не се излагат информативно, а са подложени на задълбочен, подробен, с вещина направен сравнително-правен анализ. Това е позволило да се формулират на високо професионално ниво десетки обобщаващи изводи за състоянието, възможната

рецепция на едни или други практики и перспективите за развитието на тази категория дела.

При оценката на рецензирания труд могат да се открият няколко направления, които са определящи за неговата теоретична и практическа значимост и които могат да се оценят като *научни приноси*. Направени са теоретични анализи и обобщения, които доразвиват процесуалната теория, и други, свързани с изясняване на отделни институти и процедури, които допринасят за разрешаване на практически проблеми и неясноти при прилагането на закона.

❖ Приносен момент е теоретичното изясняване на същността на частното начало като самостоятелен институт на наказателния процес, който се явява част от механизма за правно регулиране на процесуалната дейност и е допълнителен (акцесорен) елемент на официалното начало. Посочени са проявите форми на частното начало по различните категории наказателни дела.

Обоснована и аргументирана е тезата, че частното начало е по-тясно като понятие от диспозитивността и представлява част от нея.

❖ Авторът изяснява същността на частното обвинение като дейност на пострадалото лице от престъпление от частен характер, насочена към реализиране на наказателната отговорност на извършителя на престъпното деяние.

Полезно за теорията и практиката е посочването на специфичните черти на наказателното преследване за престъпления от частен характер и разликите с това за престъпленията от общ характер.

❖ Новост за процесуалната ни литература е цялостното разработване на института на насрещната тъжба. Правилно и аргументирано се обосновава тезата на наличието на насрещно частно обвинение при реторсията и обединяването на две образувани дела от частен характер,

когато деянията са свързани и по едното дело пострадалият е подал тѣжбата срещу извършителя, който по второто дело е подал тѣжба срещу пострадалия по първото.

С присъщата си задълбоченост Митов изследва процесуалните аспекти при прилагането на института на реторсията за някои престъпления от частен характер и търси практическо разрешение на сложните проблеми, които възникват в правораздаването поради липсата на насрещна тѣжба. Приносен момент е изясняването на характера на съдебно правомощие (може да освободи и двамата от наказание) по чл. 130, ал. 3 НК и чл. 146, ал. 2 НК като задължение или възможност на решаващия орган, както и неговото съдържание.

Подробно и детайлно са разгледани основните въпроси, свързани със законодателното уреждане на насрещната тѣжба – параметри, механизъм на предявяване и развитие на насрещното частно обвинение. Подкрепям и направеното предложение за създаване на нов текст в НПК чл. 275а, уреждащ насрещната тѣжба.

❖ Теоретичен принос е разработването на института на участието на прокурора по дела от частен характер. Проследявайки историческото възникване и развитието му и на основата на анализа на богатата съдебна практика авторът изгражда теоретичния модел за ролята на прокурора за защита на правата и законните интереси на пострадалия от престъпление от частен характер.

Като контрапункт на многото и достатъчно гаранции, които действащата правна уредба на НПК дава за защита на правата и интересите на частния тѣжител, встъпването на прокурора е неефективно и в много случаи безсмислено и затова *de lege ferenda* това негово правомощие кандидатът предлага то да отпадне.

❖ Подкрепа заслужава коментара на автора за действащата редакция на разпоредбата на чл. 50 НПК след промяната през 2017 г. (със ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 4 август 2017 г., в сила от 5 ноември 2017 г.) като несполучлив опит за синхронизиране на института на установяването на досъдебното производство, че разглежданото престъплението е от частен характер, с концепцията за ролята на прокурора по тази категория престъпни посегателства. Удачно е предложението *de lege ferenda* чл. 50 НПК да бъде отменен и да се създаде нова разпоредба чл. 243а НПК за прекратяване на наказателното производство, когато се установи че престъплението се преследва по тъжба на пострадалия.

❖ Правилно е предложението по делата за престъпления, извършени от непълнолетни, да отпадне задължителното участие на прокурора (чл. 392, ал. 3 НПК) по дела за престъпления от частен характер.

❖ Като значим и същностен принос е изясняване на съдържанието на тъжбата и сложната ѝ юридическа природа.

Интересен ракурс е противоречието между липсата на изискване в НПК за представяне на доказателствата, на които се основава обвинението, подобно на изискването към обвинителния акт, и правото на защита на подсъдимия и по-точно правото му да научи за какво престъпление е привлечен и въз основа на какви доказателства.

❖ Приносен момент е предложението при срока за подаване на тъжбата към втората хипотеза на чл. 81, ал. 3, предл. 2 НПК (едномесечен от деня, в който пострадалият е получил съобщение за прекратяване на досъдебното производство, на основание че престъплението се преследва по тъжба на пострадалия) *de lege ferenda* да се прибави и постановлението, с което прокурорът е отказал образуване на досъдебно производство на същото основание.

❖ Подкрепа заслужава критиката на неправилната практика на някои съдилища, които допускат при малолетен или непълнолетен пострадал от престъпление от частен характер да бъде разпитван като свидетел неговият родител или настойник, както и адвоката, написал тъжбата, и встъпил в делото като повереник.

❖ На основата на анализа на същността на съдействието от органите на МВР на пострадалия и обвиняемия (чл. 83 НПК) като административна дейност и възможностите, които съдът предоставя на тези лица след образуване на производството за престъплението от частен характер се обосновава отпадането на този институт поради неговата неефективност.

❖ Съществен теоретичен принос с голяма практическо значение е разработването на специфичните основания за прекратяване на делата от частен характер.

Удачно е предложението за изрично уреждане на възможността на съдията-докладчик да дава срок за отстраняване на несъответствията на тъжбата с изискванията на чл. 81 НПК, като по този начин ще се гарантират в по-голяма степен правата и законните интереси на пострадалия от престъпление от частен характер.

Споделям направените критични бележки към разпоредбата на чл. 24, ал. 5, т. 3 НПК за помирието между пострадалия и дееца. Полезен е сравнителния анализ между помирието по тази категория дела и споразумението по делата от общ характер.

Полезно за практиката е изясняването на уважителните причини при неявяването на частния тъжител или неговия повереник в съдебното заседание на първата инстанция. Подкрепям направените предложения за промяна в това основание за прекратяване на производството.

❖ С голямо практическо значение е изясняване на режима на разносните по делата за престъпления, които се преследват по тъжба на пострадалия.

❖ Като значим принос трябва да се оцени и направеният съдържателен анализ на същността и особеностите на действията на съдията-докладчик в стадия Предаване на съд и подготвителни действия за разглеждане на делото в съдебно заседание, който съществено се промени след измененията на НПК през 2017 г. (ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 4 август 2017 г., в сила от 5 ноември 2017 г.). С присъщата си прецизност авторът разкрива непълнотите в действащата правна уредба за делата от частен характер.

❖ Правилно разрешение се предлага да допускането на гражданския иск по делата от частен характер след отмяната на чл. 271, ал. 6 НПК (ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 4 август 2017 г., в сила от 5 ноември 2017 г.), свързан с конституирането на нови страни в съдебното производство чрез допълване на разпоредбата на чл. 252, ал. 4 НПК, като съдията-докладчик да се произнася и по предявения граждански иск.

❖ С оглед на сложната структура на частното обвинение (състои от фактическа страна, посочена в тъжбата, и правна, която се съдържа в разпореждането на съдията-докладчик за разглеждането ѝ в съдебно заседание) е удачно направеното предложение за допълване на разпоредбата на чл. 276, ал. 1 НПК и въвеждане на задължение на председателя да прочете разпореждането на съдията-докладчик в частта за даване на правната квалификация на деянието от частен характер.

❖ Значим и съществен научен принос представлява изясняването на различните хипотези на изменение на обвинението по делата от частен характер и направените предложения за усъвършенстване на законодателството с цел адекватност на правната уредба на този институт.

Подкрепа заслужават направените предложения за нови разпоредби – чл. 287а, чл. 289а и чл. 302, ал. 2 НПК.

❖ Особено полезно за практиката е направения анализ на правомощието на въззивния съд да отмени присъдата и изпрати делото на прокурора, когато се установи, че престъплението, за което е образувано производството по тѣжба на частния тѣжител, е от общ характер (чл. 335, ал. 1 НПК), което по същността си се явява специфична форма на прекратяване на наказателното производство от частен характер.

❖ С оглед на защита на правата на пострадалия е аргументирано предложението за законодателно уреждане на ново правомощие на въззивния съд (в чл. 335, ал. 2 НПК) – връщане на делото на първата инстанция, когато установи, че престъплението в обвинителния акт се преследва по тѣжба на пострадалия.

❖ Приносен момент е теоретичното изясняване на същността на специфична разпоредба на чл. 414, ал. 1, т. 3 НПК, която допуска освобождаване от изтѣрпяване на наказание, наложено за престъпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия, когато преди започване на неговото изпълнение частният тѣжител е поискал това, като частен случай на правото на пострадалия от престъпление от частен характер за реализиране на наказателно преследване срещу извършителя на престъпното деяние от частен характер.

❖ Удачно е предложението за прецизиране на правомощие на съда, свързано с произнасяне по всички затруднения и съмнения, свързани с тълкуването на влязлата в сила присъда или определение (чл. 414, ал. 1, т. 1 НПК).

❖ На основата на задълбочен анализ на възобновяването на дела за престъпления от частен характер се правят две необходими предложения за ефективна защита на правата на пострадалия, а именно частният тѣжител да

бъде субект, който може да иска възобновяване на наказателното дело в случаите на чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК и когато делото е образувано по тѣжба на пострадалия, в производството да се призовава и частния тѣжител.

Изброените по-горе приноси моменти не претендират за изчерпателност, но и те са достатъчно, за да е очевидно, че този хабилитационен труд представлява новост, той съдържа теоретични обобщения и дава разрешения на научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения в тази област и затова той ще допринесе за обогатяването на съвременната ни наказателнопроцесуална наука и практика. Работата е четивна, удобно структурирана, което я прави лесна за ползване. Написана е на точен юридически език. Поддържаните становища са обосновани и изразяват авторовата позиция. Коректно са цитирани библиографските източници.

Научни приноси има и в другите **шест статии**, представени за участие в конкурса. Не ги коментирам отделно поради свързаността на значителна част от тях с темата на хабилитационния труд.

Познавам преподавателската дейност на кандидата и считам, че тя заслужава висока оценка. Въпреки многобройните промени в законодателство в преподаваните от него дисциплини, той съобразява това и периодично обновява учебния материал. Високо се оценява от студентите за подготовката му и се ползва с авторитет сред тях като лектор и спокоен и обективен екзаминатор. Колегите му го уважават.

Кандидатът има богат практически опит, който му помага при преподавателската и научна дейност.

В **заключение**, на основата на изложеното давам на научната и преподавателска дейност на доц. д.ю.н. Георги Митов висока положителна оценка. Като имам предвид цялостната му научна продукция и преподавателска дейност считам, че той отговаря на всички изискванията на

Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност професор. Затова искам категорично и убедено да препоръчам на научното жури да предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет да бъде избран доц. д-р Георги Иванов Митов на академичната длъжност „професор“ по област на висшето образование 3. социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. право (наказателнопроцесуално право).

Рецензент:

проф. д.ю.н. Маргарита Чинова